

Dr. Soós Lajos
1879-1972

1972 augusztus 28.-án elhunyt Soós Lajos, a magyar malakológusok nesztora, az Állattár tisztelt és szeretett Lajos bácsija. 94 évet élt. Élete egyuttal a magyar zoológia történetének küzdelmes, de eredményekben gazdag szakasza is.

1879 február 9.-én Magyargencsen /Vas megye/ született. A nélkülözéseket korán megismeri: a szegénysorsú család csak nagy nehézségek árán tudja taníttatni. Bölcsésznek készül, de csalódik választott tudományában és a természetrajz szakra iratkozik át. Közben munkát vállal: a Statisztikai Hivatalban, majd Herman Ottó mellett az Ornitológiai Központban dolgozik, végül az Állattani Intézetbe kerül megbízott tanársegédnek.

A tanulás, a megfeszített munka és a nélkülözések aláássák szervezetét. Az egyetem után rövid ideig tanít Déván, de tüdeje nem bírta a sok beszéddel járó megerőltetést. Ekkor üresedik meg az Állattárban egy hely, amelyet megpályáz és 1903 júniusában muzeumi segédőrré nevezik ki. Az Állattárból megy nyugdíjba, majd ide jár be továbbra is dolgozni, amíg bírja erővel, majdnem haláláig.

Soós Lajos mint muzeológus létrehozza az Állattárnak a kor színvonalán álló, zoológiai szempontok alapján összeállított, Európában is előkelő helyen álló malakológiai gyűjteményét. Egységes muzeumi dobozokat, fiolákat, fiókokat és szekrényeket tervez, ezekben helyezi el a meglévő és az akkor megvásárolt gyűjtemények /József fhg., Kornis, Brancsik/ anyagából álló egységes gyűjteményt. Munkájában felhasználta külföldi tanulmányutjainak tapasztalatait is. Járt Bécsben, Zágrábban, Berlinben, Frankfurtban, Brüsszelben, Párisban, Londonban és a Villefranche-sur-mer-i tengerbiológiai állomáson. Aki járt az Állattár malakológiai gyűjteményében az 1956-os pusztulás előtt, rögtön láthatta, hogy modern és korszerűen kezelt gyűjtemény.

Soós Lajost a világ malakologusként ismerte. Első publikációja mégis a vetési varjuról szólt és megállapításait az ornitologusok ma is idézik. Első malakológiai dolgozata 1904-ben jelent meg. Ettől kezdve rendszeresen írja tudományos munkásságának eredményeit közlő dolgozatait. Akár egy rendszertani csoportot /Alopiák, Pomatiások/, akár egy állatföldrajzi egység vagy kisebb terület /Nagyalföld, Bátorliget/ faunáját tanulmányozza, mindig a zoologia és a biológia mélyebb összefüggéseit vizsgáló tudós szelleme emelkedik felül a specialistán. Szerteágazó malakológiai munkásságából kiemelkedik hazánk puhatestű-faunájának megismerését célzó kutatómunkája. Féradhatatlanul járta az országot és a környező területeket, mintaszerűen gyűjt és az anyagot mindig fel is dolgozza. Ennek eredménye a "Kárpát-medence Mollusca-faunája", amelyhez hasonló monográfiával kevés ország malakológusa dicsekedhet. Ez, a hazai csigászok körében röviden "a Soós" néven emlegetett munka át dolgozva és kiegészítve a Magyarország Faunája sorozatban is megjelent.

Hazánk puhatestűinek tanulmányozásán kívül elévülhetetlen érdemeket szerzett Horvátország és Dalmácia ilyen jellegű kutatásával, de távolabbi területek /Németország, Balkán, Málta, Új-Guinea/ faunájával is foglalkozott.

Soós Lajos nem a korábbi merev, csupán héjmorfológián alapuló rendszerezés követője volt. A Múzeumban laboratóriumot rendezett be, ahol behatóan tanulmányozta a puhatestűek anatómiáját és kiváló mikrotechnikát fejlesztett ki. Vizsgálataival számos rendszertani problémát oldott meg. Tisztázta a Pulmonaták spermiogenezisét, ide vonatkozó adatait ismert külföldi szakmunkák is átvették.

Nemcsak recens malakológiával foglalkozott, hanem fosszilis faunánkat is feldolgozta egyes részeiben. Paleontológiai és fejlődéstörténeti ismereteire támaszkodva ő az első kutató, aki a hazai malakológiába a fejlődéstörténeti szemléletet bevitte. Faunatörténeti munkái így is elsőek a maguk nemében. Magyarország állattani felosztását is a faunatörténeti adatok figyelembevételével alkotta meg.

Kiváló népszerűsítő író volt, irásait ma is élvezettel olvashatjuk. Számos dolgozatban népszerűsítette szeretett tudományának, a malakológiának egyes kérdéseit, de általános zoológiai, fejlődéstörténeti munkái is kiválóak. A fejlődéstörténet, darwinizmus és a modern fajfogalom elterjesztésében is nagy érdemei vannak. Mindig szem előtt tartotta a széles néptömegek természettudományos műveltségének növelését.

Soós Lajosnak, mint zoológusnak működését másutt méltatják itt csak annyit, hogy nevéhez fűződik az első hazai modern rendszeres állattan megírása. Hosszu időn keresztül elnöke volt az Állattani Szakosztálynak, 27 éven át szerkesztette az Állattani Közleményeket.

Szeretettel foglalkozott a fiatalokkal. Mint kezdő malakológus, magam is az ő irányításával "kóstoltam bele" a tudományos kutatómunkába és ő számlálta kezembe első dolgozatom honoráriumát. A muzeumi anyag féltő megbecsülésére, gondos kezelésére, az összehasonlító anyag állandó használatára, és mások adatainak figyelembevételére oktatótt.

Emlékét tudományos munkássága, a tiszteletére elnevezett fajok, a nevét viselő első magyar malakológiai szaklap, és tanítványai őrzik, akik az ő szellemében folytatják hazánkban a malakológiai kutatómunkát.

Dr.Krolopp Endre
Budapest